

фи 2.1. Породи і кроси курей

2.1.1. Поняття про породи і кроси та класифікація порід сільськогосподарської птиці.

2.1.2. Породи і кроси курей яйцевого напрямку продуктивності.

2.1.3. Породи і кроси курей м'ясного напрямку продуктивності.

2.1.4. М'ясо-яєчні породи курей, їх кроси, декоративні, бійцеві породи курей.

2.1.1. Поняття про породи і кроси та класифікація порід сільськогосподарської птиці

Запам'ятайте!

Порода – група птахів, що характеризується спільністю походження, подібними господарсько корисними, фізіологічними і морфологічними ознаками і подібними вимогами до умов життя, кількісно достатня для розведення «у собі» без застосування родинного розведення. Крос птиці – комплекс поєднаних спеціалізованих ліній сільськогосподарської птиці, одержаних за певних схем схрещування, що відрізняються якостями або ознаками і дають гетерозисне (за однією або кількома ознаками) потомство.

У розділі наведені лише ті породи та кроси птиці, що використовуються в нашій країні для виробництва яєць, м'яса та іншої продукції, а також їх коротка характеристика за основними господарсько корисними ознаками.

За період господарського використання створено більше 600 порід курей, їх розподіляють на яєчні, м'ясо-яєчні, м'ясні, декоративні та спортивні (бійцеві).

Яєчна порода – порода птиці, основною метою розведення якої є виробництво яєць.

М'ясо-яєчна порода – порода птиці, із задовільною яєчною і м'ясною продуктивністю, метою розведення якої є одержання яєць і м'яса.

М'ясна порода – порода птиці, що відрізняється добре вираженими м'ясними формами, основною метою розведення якої є одержання м'яса.

У наш час чистопородне розведення курей для виробництва яєць та м'яса у спеціалізованих птахопідприємствах не проводиться. Для цього використовують спеціалізовані кроси яєчних та м'ясних курей. Лише в невеликих фермерських та в присадибних господарствах, де важко створити умови повноцінної годівлі та комфортного утримання птиці сучасних високопродуктивних кросів, використовують курей деяких м'ясо-яєчних порід через їх меншу вибагливість до умов зовнішнього середовища.

У нашій країні розводять, як правило, 4-лінійні (іноді 2–3-лінійні) кроси яєчних курей. Всі ці кроси створені з використанням однієї або двох порід курей. Так, кроси курей, які несуть яйця з білою шкаралупою, створені з використанням породи білий леггорн, а з коричневою шкаралупою – порід білий род-айленд і червоний род-айленд.

Усі сучасні кроси м'ясних курей є 4-лінійними. Вони створені з використанням двох порід – плімутрок білий та корніш.

2.1.2. Породи і кроси курей яйцевого напрямку продуктивності

Яєчні кури. Серед порід яєчного напрямку найбільш поширеною є леггорн.

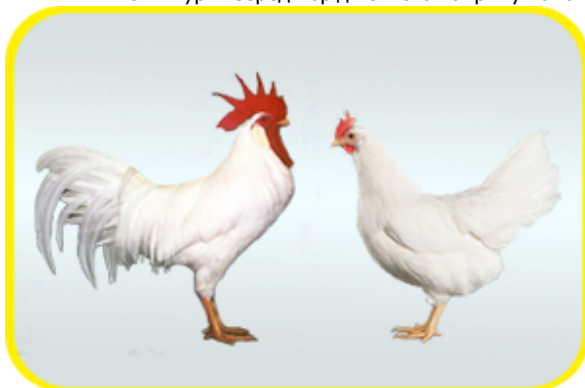

Рис. 2.1.1. Білий леггорн

жовтуватим відтінком; райдужна оболонка очей має червоне або помаранчеве забарвлення; дзьоб міцний, жовтий; шия середньої довжини, з рясним довгим оперенням. Тулуб продовгуватий, поставлений горизонтально; живіт повний та м'який. Ноги – середньої довжини, з чітко відокремленою голілкою. Плесна тонкі, жовтозабарвлені. Шкіра має жовтуватий відтінок; оперення біле, прилягає щільно. Хвіст широкий біля основи та дуже рясний.

Жива маса курей у 52-тижневого віці становить 1,7–2,2 кг, півнів – 2,2–2,8 кг. Несучість курей за 72 тижні життя становить 240–260 яєць, середня маса 1-го яйця – 56–58 г. Статевої зрілості кури досягають у віці 140–150 діб. Птиця цієї породи має високі відтворні якості. Заплідненість яєць становить 92–97 %, вивід курчат – якнайменше 80 %. Білий колір шкаралупи сприяє кращому спостереженню за розвитком ембріонів під час інкубації яєць. Кури майже втратили інстинкт насиджування.

Білий леггорн. Історія породи починається з 1830 року. Саме тоді місцеві італійські кури були завезені у Північну Америку. Шляхом схрещування завезених курей з іншими породами (Йокогама, сріблястий віандот, домініканська) були створені чорна, жовта, смугаста та біла популяції леггорнів. Найбільш широкого розповсюдження набула популяція білих леггорнів, яка згодом стала окремою породою.

У нашу країну кури породи білий леггорн вперше були завезені із США та Великобританії в 1925 році, у племптахорозплідник, розташований у Кримській області.

Білим леггорнам притаманні такі породні ознаки: голова у півнів – не дуже велика, гребінь – листоподібний, прямостоячий, середньої величини. У курей гребінь звисає набік, але не затуляє очей. Серезки середньої довжини, заокруглені. Вушні мочки білого кольору, іноді з легким

У наш час ця порода є єдиною, що використовується спеціалізованими птахопідприємствами (птахофабриками) для виробництва харчових яєць з білим кольором шкаралупи. Проте для цього застосовують не чистопородне розведення птиці цієї породи. Для виробництва харчових яєць використовують гібридних несучок, яких одержують шляхом схрещування спеціалізованих ліній. *Комплекс спеціалізованих ліній, які добре поєднуються між собою та забезпечують одержання гетерозисних гібридів і є кросом.* Кроси у птахівництві бувають внутрішньопородними та міжпородними. Кожен крос яєчних курей, які несуть яйця з білою шкаралупою, складається, як правило, із 4-х спеціалізованих ліній породи білий леггорн.

Найбільш розповсюджені в нашій країні такі кроси яєчних курей, від яких одержують яйця з білою шкаралупою: «Хайсекс білий» (голландське походження), «Хай-Лайн білий» (американське походження), «Ломанн класік» (німецьке), «Іза білий» та «Беккок В-300» (французьке), «Шевер-2000» (канадське).

Необхідно зазначити, що завдяки селекційній роботі, спрямованій на зменшення витрат корму на виробництво 1 кг яєчної маси, гібридні несучки мають меншу живу масу (1,5–1,7 кг у 52-тижневому віці), ніж кури класичної породи білий леггорн (1,7–2,2 кг). Більш висока яєчна продуктивність несучок фінального гібриду (303–316 яєць за 72 тижні життя), ніж у курей класичної породи білий леггорн (240–260 яєць), досягається переважно завдяки двом основним чинникам: вища інтенсивність несучості гібридів та їх більш рання статева зрілість (майже на 1 місяць раніше починають відкладати яйця).

Род-айленд білий та червоний. Слід відзначити, що ця порода курей до 1980 року належала до класичної м'ясо-яєчної. Але, через підвищений попит на харчові яйця з коричневою шкаралупою та для створення колорсексних кросів, була швидко удосконалена провідними селекційними фірмами світу для використання в яєчній індустрії.

Порода род-айленд червоний була виведена у США протягом 1840–1850 років у штатах Род-Айленд і Массачусетс шляхом схрещування місцевих безпородних курей із завезеними з Китаю та Індії півнями шанхайськими половими і малайськими червоно-бурими. Помісну птицю далі схрещували з метою підвищення несучості з бурими леггорнами.

Птиця цієї породи має глибокий та широкий тулуб, невеликий листоподібний гребінь, червоні вушні мочки, недовгий хвіст, який розташований до тулуба під кутом 40–50°. Колір оперення – темно-червоний, пір'я хвоста чорні з зеленуватим відтінком.

Жива маса курей становить 2,2–2,6 кг, півнів – 3,0–3,5 кг. Несучість курей становить 230–240 яєць, середня маса 1 яйця – 58–62 г. Статевої зрілості кури досягають у 160–180-добовому віці. Колір шкаралупи яєць коливається від світло- до темно-коричневого та червоно-бурого. Добові курчата мають червоне забарвлення пуху.

До нашої країни кури породи род-айленд червоний вперше були завезені у 1925–1928 роках із США, Великобританії та Данії, а в наш час щорічно надходять із провідних селекційних фірм світу у вигляді міжлінійних гібридів, що належать до яєчних кросів курей, які несуть яйця з коричневою шкаралупою.

Популяція білих род-айлендів була виведена провідними світовими селекційними фірмами у 1976–1978 роках для створення колорсексних кросів яєчних курей. Слід відзначити, що всі сучасні кроси яєчних курей є аутоксексними. Проте кроси курей, які несуть яйця з коричневою шкаралупою, є колорсексними, а з білою – федерсексними. *У курчат колорсексних кросів стать визначають у добовому віці за забарвленням пуху, а у федерсексних – за швидкістю росту махових пір'я крила.*

Білі род-айленди відрізняються від червоних лише кольором оперення. Кури цієї породи теж відкладають яйця з коричневою та червоно-бурою шкаралупою, мають таку ж живу масу, масу яєць та несучість. Курчата в добовому віці мають жовте забарвлення пуху.

Білі род-айленди в сучасних колорсексних кросах використовуються в материнських вихідних лініях, а червоні род-айленди – в батьківських. Гібридні 4-лінійні несучки мають характерне для них червоне оперення з більшим пір'ям на кінці хвоста.

У нашій країні найбільш поширені такі кроси курей, від яких одержують яйця з коричневою шкаралупою: «Хайсекс коричневий» та «Бованс золотий» (голландське походження), «Хай-Лайн коричневий» (американське), «Іза коричневий» (французьке), «Ломанн коричневий» (німецьке), «Шевер-579» (канадське), «Домінант Д-102» (чеське), «Борки-колот» (вітчизняне походження) та інші.

Слід відзначити, що протягом останніх 5 років селекційно-племінна робота з кросами курей, які несуть яйця з коричневою шкаралупою, проводилась дуже інтенсивно в напрямку скорочення віку досягнення статевої зрілості, зменшення живої маси несучок та підвищення їх несучості. Завдяки цьому гібридні несучки набули ознак, за якими суттєво відрізняються від курей класичної м'ясо-яєчної породи род-айленд.

2.1.3. Породи і кроси курей м'ясного напрямку продуктивності

М'ясні породи курей. Жодна із 15-ти відомих м'ясних порід курей не використовується в наш час для виробництва м'яса бройлерів. Усі ці старовинні та класичні в минулому м'ясні породи (кохінхін, брама, лангшан, фавероль, орпінгтон, гудан, ла-флеш, креккер, доркінг та ін.) у наш час використовуються в якості декоративних (рис. 2.1.2). Птиці більшості цих порід притаманні висока жива маса (до 5,5 кг в півнів), соковите та ніжне м'ясо. Проте, їх не використовують у бройлерній індустрії через низьку несучість курей (до 120–140 яєць на рік) та повільний ріст курчат.

Рис.2.1.4. Кохінхіни палеві

Рис. 2.1.3. Брама темна

Рис. 2.1.2. Брама світла

Сучасне бройлерне виробництво ґрунтується на використанні курей породи корніш та породи плімутрок, які створювались за іншим призначенням.

Рис. 2.1.5. Корніш

Корніш. Спочатку ця порода створювалась як бійцева у Великій Британії з 1850 року в графстві Корнуел. Спочатку була створена різнокольорова бійцева популяція з використанням старої азійської бійцевої (азіль), малайської бійцевої та староанглійської бійцевої порід. Потім, із цієї популяції були виділені декілька кольорових груп, а саме темна, червона, біла, полова. Ці кольорові групи були завезені у 1887 році у США та використані для створення нової породи, яка під назвою корніш темний була зареєстрована в 1893 році, а в 1898 році ця порода була зареєстрована ще раз, але під назвою корніш білий.

Проте порода корніш, попри неперевершену швидкість росту курчат та видатні м'ясні якості, набула широкого розповсюдження лише після другої світової війни. Цьому сприяли дві обставини. По-перше, селекціонерам перед цим вдалося дещо покращити несучість курей. По-друге, завдяки швидкому розвитку генетики та впровадженню її досягнень у практичну селекцію, у птахівництві почали створювати спеціалізовані лінії та кроси курей. Корніши для використання в якості батьківської форми у кросах м'ясних курей підходили якнайкраще.

Жива маса півнів становить 4,2–4,6 кг, курей – 3,2–3,5 кг, несучість – 100–120 яєць, маса яєць – 52–60 г. Шкаралупа яєць має світло-коричневий колір. Вивід курчат становить близько 70 %. Курчата мають біле або світло-жовте забарвлення пуху та дуже швидко ростуть.

Породні ознаки. У півнів голова коротка та широка. Гребінь горохоподібний або валикоподібний. Сережки малі, вушні мочки червоні. Очі, через нависаючі повіки, здаються запалими. Райдужна оболонка очей має світло-червоне або помаранчево-червоне забарвлення. Дзьоб міцний, широкий та короткий, жовтого кольору з темним нальотом наприкінці. Шия помірної довжини, міцна, з широкою ледве закругленою потилицею та коротким оперенням, яке ледве досягає плеча. Тулуб помірно піднятий в передній частині, дуже масивний та з широкими плечами. Гомілка середньої довжини, добре наповнена. Ноги поставлені широко. Плесно коротке та міцне, має жовте забарвлення, задній палець

приставлений низько і в основі торкається землі. Кігті міцні та товсті. Шкіра жовта. Оперення жорстке, блискуче, з невеликою кількістю пуху білого кольору. Кури відрізняються від півнів меншою масою тіла та більш вузьким хвостом.

Рис. 2.1.6. Плімутрок білий

Рис. 2.1.7. Плімутрок смугастий

Плімутрок. Створення породи було розпочато в 1850 році у США. Для цього місцевих курей схрещували з яванськими, домініканськими, а потім з чорними кохінхінами, темною брамою та малайськими. Спочатку була створена популяція зі смугастим оперенням. У 1872 році смугасті плімутроки були завезені у Великобританію, а у 1879 році – у Німеччину. У 1888 році була створена біла популяція плімутроків, а у 1890 році – чорна, полова та деякі інші. Всього відомо 8 кольорових популяцій плімутроків. Але найбільшого розповсюдження набула біла популяція. Ця невимоглива та міцно збита птиця давала ніжне м'ясо та відкладала яєць більше, ніж інші відомі на той час м'ясо-яєчні породи курей.

Породні ознаки білих плімутроків такі: голова мала; невеликий листоподібний стоячий гребінь; сережки помірно довгі; вушні мочки червоні. Очі великі, червоно-помаранчевого кольору. Дзьоб короткий, міцний, жовтого кольору. Шия помірної довжини з рясним оперенням. Тулуб довгий, широкий та глибокий; груди добре заокруглені; спина широка, трохи піднята спереду. Ноги широко поставлені, гомілка середньої довжини, плесно міцне, але не грубе, жовтого кольору. Оперення прилягає щільно, має білий колір.

Жива маса півнів – 3,2–3,7 кг, курей – 2,7–3,0 кг. Несучість становить 165–180 яєць, маса яєць 55–60 г, забарвлення шкаралупи – від світло- до темно-коричневого. Добові курчата мають біле або світло-жовте забарвлення пуху.

На використанні порід корніш та плімутрок білий, як це вже було зазначено вище, базується сучасне бройлерне виробництво. У кросах м'ясних курей породи корніш завжди використовують в якості батьківської форми, а плімутрок – материнської.

Найбільш поширеними в нашій країні є такі кроси м'ясних курей: «Кобб-500» та «Арбор Айкерс» (американське походження), «Росс-308» (британське), «Гібро» (голландське), «Ломанн м'ясний» (німецьке), «Старбро» (канадське), «Хаббард м'ясний» (французьке), «Смена» (російське походження). Всі ці кроси є 4-лінійними та 2 породними.

2.1.4. М'ясо – яєчні породи курей, їх кроси ,декоративні, бійцеві породи курей

М'ясо-яєчні породи курей для виробництва харчових яєць та м'яса в наш час спеціалізованими птахопідприємствами не використовуються через їх меншу продуктивність у порівнянні з птицею яєчних та м'ясних кросів. Їх розводять лише в деяких племптахорепродукторах II порядку для забезпечення фермерських та присадибних господарств добовими курчатами. Фермерські та присадибні господарства охоче розводять курей саме м'ясо-яєчних порід через їх невибагливість до умов утримання та годівлі.

Найбільшого розповсюдження набули такі м'ясо-яєчні породи

та популяції курей: *полтавська глиняста, род-айленд червоний м'ясо-яєчний* (рис.2.1.8) та *адлерська срібляста*

Жива маса півнів цих порід складає 3,0–3,5 кг, курей – 2,0–2,5 кг, несучість – 170–240 яєць на рік, середня маса 1-го яйця – 55-60,5 г. Забарвлення шкаралупи яєць – від світло-коричневого (полтавські глинясті та адлерські сріблясті) до темно-коричневого (род-айленд). Вік досягнення статевої зрілості – 160–180 діб.

Рис. 2.1.8. Род-айленд

Декоративні породи курей не мають господарського значення. Їх розводять лише птахівники-аматори та зоопарки через привабливий зовнішній вигляд. Ці породи

курей бувають дуже різноманітними, наприклад, звичайної живої маси (1,5–5,5 кг) та карликові (0,5–1,1 кг); безхвості (*араукана*) та довгохвості (*йокогама*, *фенікс*, *кубалая*, *суматра*), чубаті (*падуан*, *голландські білочубі*), з бородою та бакенбардами (*фавероль*, *брабантер*), з незвичайною формою гребеня (*ля флеш*, *кревкер*) та будовою

оперення (*кучеряві, шовковисті*) тощо (рис. 2.1.9. ...2.1.14). Селекційну роботу з декоративними породами курей на покращення їх господарсько корисних ознак селекційні центри не проводять. Тому їх несучість складає 80–120 яєць на рік, маса 1 яйця – 30–50 г, вік досягнення статевої зрілості – 150–210 діб.

Рис. 2.1.9. Йокогама

Рис. 2.1.10. Шовковисті

Рис. 2.1.11. Павлівські сріблясті

Рис 2.1.12. Кревкер

Рис. 2.1.13. Бентамки

Рис. 2.1.14. Фавероль сріблястий

Бійцеві породи курей не використовуються в наш час за своїм прямим призначенням. Їх розводять у своїх колекціях лише окремі птахівники-аматори. Серед них найбільш розповсюдженими є *стара та нова англійська, бельгійська бійцева, азіль, орловська, індійська бійцева, гиамо, тузо, ямато* та інші (рис. 2.1.15, 2.1.16). Їх жива маса залежно від породи складає 0,8–5,0 кг, несучість – 80–120 яєць на рік, а маса 1-го яйця – 35–55 г.

Рис.2.1.15. Індійські бійцеві

Рис. 2.1.16. Азізь

Наші далекі предки по мірі осілості почали одомашнювати птицю, у зв'язку з необхідністю мати продукти харчування біля свого житла.

Продуктивність птиці залежить і від *щільності посадки*. При збільшенні щільності птиця частіше хворіє, знижується її життєздатність і збереженість. Оптимальна щільність посадки залежить від забезпечення птиці кормами і водою, типу обладнання тощо. При утриманні птиці у кліткових батареях або на сітчастій підлозі застосовують підвищену щільність посадки порівняно з утриманням на підлозі.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть породи курей за напрямом господарського використання.
2. Які породи курей використовують в яєчних кросах для промислового виробництва харчових яєць?
3. Назвіть найбільш розповсюджені в нашій країні м'ясо-яєчні породи курей.
4. Які породи та кроси м'ясних курей використовують для виробництва м'яса бройлерів?
5. Яку живу масу мають дорослі кури яєчних порід?